

## A pletyka halál

Estefelé a legyek sötét rajai szétszóródtak, árnyékba borult a szoba, a röpködő rovarok parányi fekete pontjai pedig mintha a behulló fény ösvényein közlekedtek volna. Mikor a két vénasszony belépett a viskóba, a gyerek még mindig az ágyon állt és olykor a kezével hessentette el nedves arca elől a legyeket.

— Azt mondd, fájra sikerült?...

— Egész nyáron matattam rajta — felelte a másik, és sietve odatipegett egy vén, színehagyott és szúrágta ládához, az ő kelengyés ládájához. Fölemelte a fedelét, majd egy hosszú, sűrű szövésű kendervászon inget húzott elő, saját halottas ingét.

— Most már, hogy megvagyok veled, akár jöhet is a kaszás. Nem restellkedem, sze'n van miben mennem — mondta, fölemelve a kezét, mellyel az inget fogta. — Mit szólsz hozzá?...

— Nagyon szép... Én is nekiülök és varrok magamnak egy ilyen.

— Miért épp egy ilyen?... Másat készíts; egészen másat, hogy ne is emlékeztessen az enyémmre...

— Sosem tudhatod, hol ér a halál. Ez a Rodovica is nem az út közepén huttyant össze? A kaszás ráfúj, ő meg leesett a lábáról, eldőlt az út kellős közepén...

— Arra ébredsz, hogy már nem is vagy...

— Akkor hát mért ne szedelőzködnék, mért ne állnék útra készen?

— Szent igaz...

— Hát nem?...

— Ez is innen a sarokról, mióta nyomja az ágyat, szegény. Rákja van, hallod? Azt mondta a doktor, hogy rákja...

— Daganatja.

— Nem, nem: rákja!

— No, ha rákja van, legalább tudja, hányadán áll. Csak fekszik és vár; vár felkészülten...

— Nehéz elszenvedni a rákot...

— Ha nehéz, ha könnyű, de fekszel veled. S legyen rák, vagy bármilyen egyéb, legalább tudod, hogy már nyergelik neked a Szent Mihály lovát, amely rákostul, mindenestül elviszen...

— És akinek nincs rákja, mint annak is, aki összeesett az úton?... Az nem is sejtette, mikor jön érette a halál. Úgy kellett befalazni az ajtó s ablak nélküli lakásba, hogy még halottas ing se volt szegényen. Lám az ostoba... Miért nem varrt ő is magának?...

— Az ember egy gyönyörű fához hasonlatos...

— Minden fában rág valami féreg. Egyszer csak arra ocsúdsz, hogy daganat van benned. Honnan tudod, hogy máris nincs rákod?

— Nekem nincs rákom, te!

— S ha mégis rákos vagy?

— Mondtam, hogy nem!

— De ha az lennél?

— No, ha rákom van, legyen rákom! Az ingem megvarrtam, így hát nem törődöm veled. Miatta ne legyen egy nyugodalmas napom se? A daganat úgyis elharapódzik benned. Előbb a burkot töri át, aztán eljut a lelkedig. Az én lelkem jó...

— Nincs föld féreg nélkül... Honnan is tudhatnád, mi minden rejtőzik a testedben...

— Arra az egyre mégis esküdni mernék, hogy nincs bennem daganat... De hagyd az ördögbe, ha van is! Egyelőre elbír a föld, s tán még maradt egy kevéske idő, amíg füvet sarjadzik az állam... Mikor pedig üt az óra... nos, a gyümölcs is lehullik, miután megérett...

— Vedd már magadra, amíg napvilág van, hadd lássam, hogyan áll rajtad az ing...

Az öregasszony mindkét kezével megfogta, s bogos ujjai közé csippentve a válláig emelte, hogy magához igazítsa.

— Szélesnek elég széles...

— És hosszúságra?...

— Úgy is megfelel... De bújj már belé, mit várattatsz? S tömd be annak a kölyöknek is a száját, ne nyivákoljon annyit, sze'n a hangodat se hallom.

A gyerek továbbra is a legyek fekete rajait hessegette mocskos, maszatos arca elől, és sírt.

A vénasszony magára húzta az inget, s utána előrehajolva matatott az alkóvban valami után, hogy odaadja a gyerekeknek és elcsitítsa vele. Megpillantotta a kosarat, amelyben az aznap ásott krumpli sötétlett, kivett egyet belőle, s miután lehántotta róla a földet, odanyújtotta annak a bögőmasinának. Amaz elvette és értetlenül forgatta a kezében.

— Nekem most már nyergelhetik a Szent Mihály lovát — szolt az öregasszony görnyedt hasonmásához közeledve, s foghíjas szájával rekedtesen nevetett.

— Jól illik reád, most már valóban jöhet... Zörgethet a kaszás...

— Csak vinne minél előbb... Ott legalább nem szenvedek... Alszom nap-hosszat, mint egy királyné... És soha vissza nem térek... Még ha kívánsz majd látni, többé akkor se láthatsz... De a legfőbb az, hogy nyugodtan távozom, mert senkinek se ártottam életemben... Elindulok hát csendesen, és egyre csak megyek, bandukolok az ismeretlen ösvényen...

— Ott nincs bánat, nincs bosszúság... A ház talpfája az égnek fordul és utána örökre úgy is marad...

— A gödör szája elől nem menekülhetsz, bárhova rejtőznél is... Még ha a padlásra szaladnál is...

— Egyszer csak érzed, hogy a kulcsok kifordulnak a kezedből... hogy minden összegabalyodik... hogy közeleg az ötfejű, négylelkű és százujjú Paraschiva...

— Ugyan már, sze'n ő is épp olyan, mint mi, csak nem vet árnyékot... Akár az utak vagy a vizek... Hiszen a vizeknek sincs árnyékuk...

— A halálkisasszony végigsurran az úton, és a kutyák se kapnak utána... Mint a kőd, átlíbben a vámsorompón, és nem is veszed észre... Hiszen könnyű az a kis szuka, mint a pitypang...

— Szuka? Tehén!

— Vizen megyen s nem csobog, akár a gondolat. S hiába reteszed el az ajtót, mert a kulcslyukon is besurran a haszontalan...

— De azért ne gondold, hogy neki könnyű. Mindig csak egyedül, egyedül. Senkije sincs, aki kedvelné...

— Úgy kell neki. Miért arat ott, ahol nem vetett? Miért nem szörgoskodik, mint mi? Egész nap csak trécsel, házal, s oly lusta, hogy folyik utána a mocsok. Az otvar kezdje ki s a tetük lepjék el a fejét, ha csak ódöng, lopja a napot, s bűdös neki a kapanyél. Persze hogy nem könnyű, ha nincs senkije, se férje, de még szeretője se, aki esténként a kapuban várja...

— Egyedül van, mint a kisujjam: árva.

— Az a fenét: egy cafkamári! Falu szája. Egy feslett dög! Egy ringyó! A legnagyobb kurva, akit a föld valaha is hordozott a hátán. Alávaló!

— Ha ringyó, miért nem veheted meg pénzen?

— Ha egyszer mondom, hogy kurva, akkor kurva. Hogy vágnák ezerbe a pecérek!

— Öregecske lesz az már és aszott, mint mi. Fölötte is eltelt az idő...

— Tán még beteg is... Honnan tudod, hogy nem beteg? Honnan tudod, hogy nem rákos? És ha rákos? Honnan veszed, hogy nincs rákja, s hogy ő sosem patkol el? Mondd hát meg nekem, hallod-e: miből gondolod, hogy nincs benne is daganat? Miből? He? Honnan tudod, hogy ő nem rákos, s hogy nem épp most van halálán? Honnan? Miért akarod elhítni velem, hogy neki nincs rákja? És ha szembetalálom az úton és ráfúvok, mint egy égő gyertyára, és ő lehuppan a falu kellős közepén?

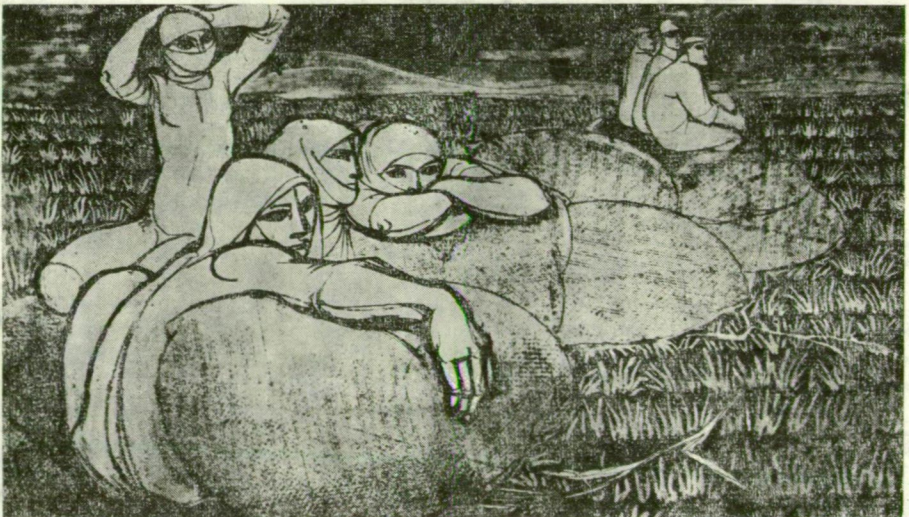
A másik hallgatott s hosszan nézte szomszédasszonyát, amint ott áll a homályban, fehér halottas ruhájában. A gyerek már rég elhallgatott, hiszen az egy szem krumplics hol gyönyörű fekete kutyává, hol palotává, hol almává változott, amelyből jófűt harapott; aztán ismét visszanyerte kutyá alakját, végül virág lett belőle. Azért is dugta ingének felső zsebébe.

Közben fölkelt a hold és úgy világolt a hegy csúcsán, mint egy lópatkó izzó nyoma...

(Bálint Tibor fordítása)

\*

Vasile Rebreanu 1934-ben született Naszódon, Kolozsvár közelében. Román nyelv- és irodalomból szerzett diplomát Bukarestben, később pedig a *Tribuna* című kolozsvári folyóirat belső munkatársaként dolgozott. Most ugyanennek a városnak a rádióközpontját igazgatja, s számos irodalmi lapban publikál. Eddig megjelent főbb munkái: *Rendkívüli világnap* (novellák, 1959); *A ház* (regény, 1962); *Őszi reggel* (novellák, 1962); *A jó bakó* (regény, 1965); *A vörös macska meg az angyalok* (karcolatgyűjtemény, 1966). Itt közölt karcolatának eredeti címe: *Cîinele negru* (*A fekete kutya*), és a *Csillag csalogató* című novellás kötetben jelent meg, az ifjúsági könyvkiadó gondozásában, 1966-ban. Vasile Rebreanu D. R. Popescu mellett a középnevezdek legtekintélyesebb és legátfogóbb elbeszélője. Sajátosan paraszti élményanyagát lírai színekkel világítja át, a szimbólumok erejével igyekszik a közlésmód második jelrendszerébe emelni, és ezzel általánosabb érvényűvé tenni.



MARCEL CHIRNOAGA: ESTE